

Helsingin yliopisto - Helsingfors universitet - University of Helsinki ID 2008-492

| | | | |
|---|--|--|---|
| Tiedekunta-Fakultet-Faculty Valtiotieteellinen tiedekunta | | Laitos-Institution-Department Yhteiskuntahistorian laitos | |
| Tekijä-Författare-Author Suvanto, Katariina | | | |
| Työn nimi-Arbetets titel-Title Kysymys viihdytystoiminnasta armeijan valistustoiminnan kentässä jatkosodan aikana 1941-1944 | | | |
| Oppiaine-Läroämne-Subject Poliittinen historia | | | |
| Työn laji-Arbetets art-Level Pro gradu | | Aika-Datum-Month and year 2008-05-12 | Sivumäärä-Sidantal-Number of pages 90 s. |
| <p>Tiivistelmä-Referat-Abstract</p> <p>Pro gradu -tutkielmani käsittelee kysymystä viihdytystoiminnasta valistustoiminnan kentässä jatkosodan aikana 1941–1944. Tutkimukseni keskiössä on valistushenkilöstön viihdytystoiminnasta käymä keskustelu. Tarkoitukseni on ollut selvittää keskustelun keskeiset teemat, ulottuvuudet, vaiheet ja rintamalinjat. Tutkimus kuuluu lähestymistavaltaan uuden sotahistoriaan alaan.</p> <p>Viihdytystoiminta kuului armeijan valistusorganisaation alaisuuteen, joten se oli omalta osaltaan vastuussa rintamajoukkojen taistelumielialasta. Valistus- ja viihdytystoiminnalla ei ollut vahvaa taustaa ennen jatkosodan syttymistä, joten sodan alussa toimintaa kehitettiin voimakkaasti. Viihdytystoiminta haki paikkaansa tiedotustoiminnan kentässä, kunnes se syksyllä 1941 liitettiin suoraan päämajan alaisuuteen.</p> <p>Viihdytystoimintaa pyrittiin ohjailemaan ja valvomaan melko tiukasti ja sen käytännön järjestelyistä vastasivat erityiset valistusupseerit. Myös sotilaspapit osallistuivat valistustoimintaan muiden tehtäviensä ohella. Valistusupseerit ja sotilaspapit olivat myös keskeiset viihdytystoiminnasta keskustelleet ryhmät. He kokoontuivat sodan aikana erilaisiin neuvottelutilaisuuksiin, joissa viihdytystoiminta nousi yhdeksi yleisimmistä keskustelunaiheista.</p> <p>Keskeinen tutkimustulokseni on, että viihdytystoiminnasta käyty keskustelu on mahdollista jakaa kolmeen ulottuvuuteen: hengelliseen, isänmaalliseen ja viihteelliseen. Ulottuvuuksien keskinäinen suhde on epätasapainoinen, sillä hengellinen ja isänmaallinen ulottuvuus linkittyvät keskustelussa melko tiiviisti yhteen, kun taas viihteellinen ulottuvuus jää erilliseksi osa-alueekseen. Viihdytystoimintaa koskeva keskustelu jakautuu kolmeen vaiheeseen myös sotatapahtumien mukaan: viihdytystoiminnan kehittämiseen sodan alussa, sen kulta-aikaan asemasotavaiheessa ja toimintaa kohtaan esitettyyn kärkevään kritiikkiin sodan lopussa. Keskustelun keskeisiä teemoja olivat muun muassa viihdytysohjelmistojen sisältö ja niiden vaikutukset joukkoihin, viihdytystoiminnan painoarvo suhteessa varsinaiseen valistustyöhön sekä papiston ja valistusupseeriston työnjako. Sekä papisto että valistusupseerit suhtautuivat viihdytystoimintaan melko kriittisesti, joten keskustelun rintamalinja kulki paremminkin rintamajoukkojen ja valistushenkilöstön kuin valistusupseerien ja sotilaspapiston välillä. Myös keskustelijaryhmien sisällä esiintyi mielipide-eroja, joten ei voida todeta, että esimerkiksi papit olisivat yksiselitteisesti olleet viihdytystoiminnan vastustajia.</p> <p>Tutkielman lähteinä käytetty kirjallisuus voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan: viihdetaiteilijoiden näkökulmasta tehtyihin tutkimuksiin ja muistelmateoksiin sekä valistusorganisaation näkökulmasta tehtyihin tutkimuksiin. Lähteet paljastavat viihdytystoiminnan dualistisen kuvan, sillä edelliset näkivät toiminnan menestyksekkäänä ja jälkimmäiset paremminkin epäonnistuneena. Tärkeimpiä kirjallisia lähteitäni ovat olleet Maarit Niiniluodon On elon retki näin eli miten viihteestä tuli sodan voittaja, Esko Salmisen Propaganda rintamajoukoissa 1941–1944 ja Erkki Kansanahon Papit sodassa. Olen myös tutustunut muutamaiin aihetta sivuaviin pro gradu -tutkielmiin, joista Päivikki Koskimiehen työ on keskeisin.</p> <p>Arkistolähteinäni olen käyttänyt Kansallisarkiston Sörnäisten toimipisteessä säilytettäviä päämajan tiedotusosaston ja päämajan kenttäpiispantoimiston sekä sen seuraajan päämajan kirkollisasiainosaston dokumentteja ja niistä erityisesti valistusupseerien ja sotilaspapiston neuvottelukokousten pöytäkirjoja ja valistustoimintakertomuksia.</p> | | | |
| Avainsanat-Nyckelord-Keywords jatkosota viihdytystoiminta valistustoiminta | | | |
| Säilytyspaikka-Förvaringsställe-Where deposited | | | |
| Muita tietoja-Övriga uppgifter-Additional information | | | |